

## Ny form for protektionisme



**Tiltagende knaphed på råvarer med højere priser til følge vil ændre handelspolitikken fundamentalt i dette århundrede**

**I 1947 blev den organisatoriske ramme** for den globale handelspolitik lagt til rette i den organisation, som hed GATT senere afløst af Verdenshandelsorganisationen WTO.

Disse to organisationer har orkestreret en afvikling af restriktioner og andre hindringer for import. Vi har alle hørt om de store og omfattende såkaldte runder for at afvikle eller reducere importhindringer. Den første fandt sted for næsten 50 år siden og den sidste (Doha-runden) så vi kuldsejle - i det mindste foreløbig - for nogle dage siden.

Realiteten er, at bestræbelserne på afvikling af importrestriktioner har været enestående succesrige. Ingen tænker eller taler om importtold eller importrestriktioner i dag. Det er et fænomen, som tilhører fortiden.

Netop som vi glæder os over denne præstation, der rettelig er beundringsværdig og har dannet baggrund for høj global vækst, dukker et helt nyt fænomen op: Restriktioner for eksport - det modsatte.

**Baggrunden er**, at vi bevæger os ind i en epoke præget af knaphed på de fleste råvarer i modsætning til de sidste næsten 200 års uafbrudte rigelighed med forsyning af råvarer.

Købere af råvarer herunder olie kunne i realiteten sætte betingelser, stille vilkår og ofte diktere prisen. Sælger havde ikke noget andet valg end at sige ja tak og nogle gange tilføje amen, idet alternativet var ikke at få afsat sine råvarer. Købere kunne, og ofte skete det, spille forskellige udbydere af råvarer ud mod hverandre.

Det er en velkendt situation for Danmark, der i over hundrede år ved salg af landbrugsvarer til Storbritannien blev mødt med konkurrence fra Canada, Australien, New Zealand og Argentina.

Krævede vi en for høj pris, kunne briterne henvise til tilbud fra disse lande, der stod i kulissen ivrigt ventende på en åbning for at overtage den danske andel af det britiske marked.



**Nu ser det ud til,** at denne roulette starter igen, men med omvendt fortegn, bøtten vender. En tiltagende knaphed på fødevarer, råvarer, energi, vand og rent miljø gør sig gældende.

Der er ikke nok til at føde de stigende befolkninger, vækstøkonomier i Asien med 2,4 milliarder mennesker blot i Kina og Indien, flere fabrikker med krav om flere råvarer og forbrugere med penge i tegnebogen klar til at købe biler, hårde hvidevarer, elektronisk udstyr og andre goder med stigende energiforbrug til følge.

Det er ikke længere købers marked. Det er blevet sælgers marked. Det er en illusion at forestille sig en uændret international handelspolitik under disse nye omstændigheder.

De økonomiske lærebøger behandler eksportrestriktioner nærmest som en kuriositet ofte henvist til en fodnote uden nærmere at analysere dette fænomen; men det kommer de til nu.

De første signaler er røget ind på lystavlen. I løbet af første halvår 2008 har Cambodja, Indonesien, Kasakhstan, Rusland, Argentina, Ukraine, Thailand, Vietnam og Indien alle på den ene eller anden måde anvendt eksportrestriktioner fortrinsvis for fødevarer og begrundet brug heraf med knaphed på deres eget marked dvs hjemmemarkedet.

Der er ikke tale om marginale spillere i handelspolitikken; men om tunge drenge hvilket bl. a. ses af, at Thailand og Vietnam er verdens to største eksportører af ris, som de begrænsede eksport af. Resultatet af restriktioner blev knaphed og stigende priser i traditionelle importlande med optøjer og demonstrationer til følge.

I vores del af verden tog Rusland i juni 2008 et tilsvarende skridt over for Finland med eksporttold på tømmer, hvilket satte 16.000 arbejdspladser på spil i Finlands papirindustri og ikke overraskende forsurede forholdet mellem

Rusland og Finland lige præcis på det tidspunkt, hvor forhandlinger om et nyt aftalegrundlag mellem Rusland og EU blev søsat. Det viser, hvor stærkt Rusland mente at stå som råvareeksportør.

**I gennem de sidste 200 år** har det såkaldte bytteforhold mellem råvarer og industrivarer udviklet sig stort set uafbrudt til fordel for industrilandene. Konsekvensen er overførsel af indkomst, købekraft og formuer fra råvarelandene til industrilandene.

Her ligger en af forklaringerne på industrialiseringens succes. De råvareproducerende lande vil formentligt føle, at nu er det blevet deres tur; hvorfor skulle de ikke udnytte de nye omstændigheder til egen fordel? Nu kan de sætte priserne og stille vilkår for derigennem at spille det samme spil overfor industrilandene, som de blev udsat for af disse lande igennem industrialiseringen lange epoke.

Det vil nærmest tage karakter af en film, der spoles tilbage. Det kan derfor være nyttigt at erindre, hvorledes det startede.

I 1846 ophævede Storbritannien de såkaldte kornlove, der forbød import af korn, når prisen var under et vist niveau. Forbuddet havde holdt kornprisen, dermed brødprisen og leveomkostningerne for industriarbejdere oppe. Nu steg kornimporten til Storbritannien, priserne på korn faldt, reallønnen i den britiske industri steg med uændret timeløn.

I 1880 udgjorde importen af korn godt 50% af forbruget mod stort set ingenting forud for 1846. Den britiske industri nød godt af denne situation, medens de oversøiske kornproducenter så deres realindkomst blive udhulet.

**Med omvendt fortegn** vil dette spil se således ud:

Råvareeksporterende lande indfører restriktioner. Prisen på råvarer går op og forøger deres eksportindtjening. De kan udnytte det til at holde lave priser og lønninger på hjemmemarkedet for råvarer og dermed forbedre deres konkurrenceevne. De store industrilande som Europa, USA, Kina, Japan vil blive klemte både ved at skulle betale mere og ved at se deres konkurrenceevne falde.

Der er en krølle på halen, som kan udvikle sig til et virkeligt geopolitisk problem: Forlydender i den internationale presse fortæller om olieeksporterende landes opkøb af store landområder i landbrugslande for dermed at sikre sig levering af de fødevarer, som de ikke selv kan producere.

Saudi-Arabien og De Forenede Arabiske Emiratet ser på sådanne muligheder i Asien og Afrika. Præsident Sheikh Khalifa bin Zayed al-Nahayan fra de Forenede Arabiske Emirater blev for nylig citeret for, at hans land var interesseret i Kasakhstan som en kilde til at diversificere sin fødevareforsyning.

Der er også tanker om at købe 40.470 hektarer land i Pakistan landbrugsområder til en værdi af 500 millioner USdollar. Private firmaer i de arabiske lande er efter, hvad der kommer frem, allerede i gang med sådanne opkøb.

**Det varer næppe længe**, før de råvareeksporterende lande gætter, hvad der

ligger bag disse initiativer, og det er usandsynligt, at de er indstillet på at acceptere, hvad der ligger i kortene.

Hensigten er jo åbenlys nok nemlig at fratage dem, om end på lovlig vis, fremtidige indtægtskilder. Problemet for dem bliver, at skal internationale investeringer af den type stoppes, løber man meget nemt ind i internationale regelsæt, der gør dette vanskeligt eller umuligt.

Australien er inde i overvejelser om at sætte en overgrænse for udenlandske investeringer i landets råvareindustri svarende til en ejerandel på 49,6% med en åbenbare hensigt at fastholde eget ejerskab af råvarekilderne og hindre, at de glider over på udenlandske hænder, som vil nyde godt af de stigende priser, medens Australien kan komme til at sidde tilbage og græde over spildt mælk.

De nye forhold omkring den globale økonomi, karakteriseret af tiltagende knaphed på råvarer med højere priser til følge, vil ændre handelspolitikken fundamentalt. Det er et af de første tegn på et brutalt og omfattende spil om fordelingen af byrder og gevinster, der er under opsejling og vil danne rammen for store dele af den globale politik i resten af dette århundrede.

Jørgen Ørstrøm Møller. 343 Upper Bukit Timan Road, Singapore, er adjungeret professor ved Copenhagen Business School